

ВІДОБРАЖЕННЯ ПАМ'ЯТІ ПРО ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Дворкін І.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Сьогодні, у часи сучасної російсько-української війни, пам'ять про попередню війну на українських землях – Другу світову, відіграє надзвичайно важливу роль. Традиція пам'ятання та комеморації війни має довгу традицію. Пам'ять про війну у радянський період була вписана у концепцію перемоги радянського народу у «Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.», очолюваного партією. Із середини 1960-х років пам'ять про Другу світову війну відігравала визначну роль у політиці пам'яті.

Із здобуттям Україною незалежності у 1991 р. ідеологема «Велика вітчизняна війна» залишалася релевантною та використовувалася паралельно із терміном Друга світова війна. У 2000 р. було прийнято Закон України «Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років». Він містив, зокрема, положення відзначення дня перемоги 9 травня, та інші форми «увічнення Перемоги та подвиги народу-переможця» (ст.2); пам'ятки, присвячені війні, цільові державні програми тощо. У законі, вочевидь, не брались до уваги перші два роки війни, коли СРСР виступав агресором та був союзником нацистської Німеччини.

Із початком російсько-української війни у 2014 р. пам'ять про Другу світову війну актуалізується. Відбуваються зміни у політиці пам'яті. Так, у 2015 р. було прийнято новий «титульний» закон, який отримав назву «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років», який діє зі змінами до нині. Закон констатує, що Друга світова розпочалась у 1939 р. в наслідок домовленостей нацистського (націонал-соціалістичного) та комуністичного тоталітарного режиму СРСР. Закон вказує на необхідності вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни. Із цією метою статтею 1 було встановлено День пам'яті та примирення (8 травня) та державне свято – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги) (9 травня).

Повномасштабне вторгнення 2022 р. спричинило ще більше переосмислення російсько-українських відносин в історичній ретроспективі та пам'яті про Другу світову війну. У 2023 р. були внесені зміни у законодавство: нова редакція закону встановлює День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років, який щороку відзначається в Україні 8 травня. В цей самий день відзначається офіційне свято перемоги в європейських країнах, у 2005 р. Генеральна асамблея ООН проголосила 8 травня Днем пам'яті та примирення, в який згадуються жертви Другої світової війни.